38 (1960) Nr. 2

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 1962 Nr. 64

A. TITEL

Verdrag inzake wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie, met Bijlagen;
Parijs, 29 juli 1960

B. TEKST

De tekst van Verdrag en Bijlagen is geplaatst in *Trb.* 1961, 27.

Blijkens het voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van de Nederlandse tekst, dient op blz. 5 van *Trb.* 1961, 27 — in de tweede regel van artikel 5, lid *a* — in plaats van „zich in meer dan" te worden gelezen: „zich achtereenvolgens in meer dan".

Voor het overige is de in *Trb.* 1961, 27 geplaatste Nederlandse tekst geheel conform het voor eensluidend gewaarmerkte afschrift van Verdrag en Bijlagen.

D. GOEDKEURING

Zie *Trb.* 1961, 27.

E. BEKRACHTIGING

Zie *Trb.* 1961, 27.

De volgende Staten hebben in overeenstemming met artikel 19, lid *a*, van het Verdrag een akte van bekrachtiging nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling.

Turkije ..... 10 oktober 1961
Spanje ..... 30 oktober 1961

G. INWERKINGTREDING

Zie *Trb.* 1961, 27.

J. GEGEVENS

Zie *Trb.* 1961, 27.

Voor het daar genoemde Verdrag van Parijs van 16 april 1948 nopens Europese Economische Samenwerking zie ook *Trb.* 1962, 26.

In overeenstemming met artikel 60, lid 2, van de Grondwet en artikel 24, eerste lid, van het Statuut voor het Koninkrijk zijn Verdrag en Bijlagen medegedeeld aan de Eerste en de Tweede Kamer der Staten-Generaal, aan de Staten van Suriname en aan de Staten van de Nederlandse Antillen bij brieven van 14 juni 1961 (Bijl. *Hand.* II 1960/61 — 6373 (R 227) nr. 1).

Op de 475e Vergadering van de Raad van de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking gehouden te Parijs op 19 juli 1960 is besloten dat het „Exposé des Motifs" toegevoegd aan het onderhavige Verdrag zal gelden als officieel commentaar op het Verdrag (notulen onder nr. C(60)184).

De tekst van het Verdrag met Bijlagen alsmede van het „Exposé des Motifs" is door de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking uitgegeven te Parijs in de Franse en de Engelse taal in een publikatie gedateerd 29 juli 1960.

Een vertaling van bovenbedoeld „Exposé des Motifs" volgt hieronder.

GEMEENSCHAPPELIJK COMMENTAAR

1. De produktie en het gebruik van kernenergie brengen risico's mede welke in geen enkel opzicht te vergelijken zijn met die waarmede men reeds lang bekend is. Omtrent mogelijke ongevallen en hun gevolgen kan men zich geen duidelijke voorstelling vormen tengevolge van de opmerkelijke bedrijfsveiligheid die tot nu toe de exploitatie van kerninstallaties heeft gekenmerkt. Ondanks dit uitstekende resultaat is te verwachten dat, naarmate van de nieuwe energiebron meer en meer gebruik wordt gemaakt, vaker ongevallen zullen voorkomen. De meeste deskundigen zijn geneigd de waarschijnlijkheid van een catastrofaal kernongeval uiterst gering te achten, doch hoe klein het risico ook is, een ongeval blijft steeds mogelijk met aanzienlijke verliezen, zowel voor het publiek dat hiervan het slachtoffer is geworden als voor de ondernemingen die kerninstallaties exploiteren of daarbij betrokken zijn.

2. Een speciale regeling van de wettelijke aansprakelijkheid is om verschillende redenen onontbeerlijk. In de eerste plaats omdat volgens de bestaande wettelijke voorschriften de exploitanten van kerninstallaties onbeperkt aansprakelijk zouden zijn terwijl het duidelijk is dat onbeperkte financiële dekking onmogelijk kan worden verkregen. In de tweede plaats omdat het van het allerhoogste belang is dat al degenen die mede betrokken zijn bij de exploitatie van kerninstallaties beschermd worden. Zij, die ten behoeve van ontwerp, bouw, wijziging, onderhoud, herstel of exploitatie van een kern-

installatie diensten verlenen of materialen of uitrusting leveren behoren niet bloot te staan aan een onbeperkte aansprakelijkheid zoals zou voortvloeien uit de bestaande rechtsbeginselen en rechtspraktijk. De zeer zware financiële lasten, die het gevolg zouden kunnen zijn van onbeperkte aansprakelijkheid, zouden de ontwikkeling van de kernindustrie ernstig in gevaar kunnen brengen.

3. De speciale regeling van de wettelijke aansprakelijkheid dient voor alle West-Europese landen zoveel mogelijk op gelijke beginselen te berusten. De gevolgen en de nasleep van een kernongeval worden niet tegengehouden door staatkundige of aardrijkskundige grenzen en het is uitermate wenselijk dat de bevolking aan weerszijden van de grens hiertegen op gelijke wijze beschermd is.

4. Voorts maakt de mogelijke omvang van een kernongeval internationale samenwerking tussen nationale verzekeringspools noodzakelijk. Alleen door een doelmatig aanwenden van de mogelijkheden van de Europese verzekeringsmarkt, met name door coassurantie en herverzekering, zal voldoende financiële zekerheid kunnen worden verschaft om aan eventuele aanspraken op schadevergoeding te voldoen. De vaststelling van gelijkluidende regels voor de wettelijke aansprakelijkheid over geheel Europa is voor de totstandkoming van deze samenwerking van overwegend belang.

5. Bovendien zullen deze gelijkluidende regels een aanvulling vormen op de maatregelen die thans tot stand worden gebracht op de belangrijke neventerreinen van de volksgezondheid en het voorkomen van en de bescherming tegen ongevallen. Het geheel van deze maatregelen zal de wettelijke en maatschappelijke voorwaarden scheppen, die voor een snelle en volledige ontplooiing van de kernindustrie noodzakelijk zijn.

Tenslotte kan een internationale regeling de oplossing van problemen met betrekking tot de wettelijke aansprakelijkheid in het nationale vlak vergemakkelijken.

6. De kern van het probleem van de aansprakelijkheid jegens derden is de vraag bij wie de wettelijke aansprakelijkheid jegens slachtoffers van kernongevallen dient te berusten en in welke mate en op welke voorwaarden. Vastgesteld zal moeten worden welk deel van de aansprakelijkheid voor een bepaald kernongeval dient te worden gedragen door de exploitant of door hen die mede betrokken zijn bij de exploitatie van de installatie, en welk deel door de slachtoffers en tenslotte in hoeverre de Staat dient bij te dragen in de schadevergoeding. Voor de oplossing van dit vraagstuk moeten verscheidene belangen met elkaar in overeenstemming worden gebracht.

Enerzijds dient het publiek, zowel om juridische als om psychologische redenen, verzekerd te zijn van een behoorlijke bescherming tegen onbekende gevaren; anderzijds dient de ontwikkeling van de

kernindustrie niet te worden belemmerd door een te zware aansprakelijkheid die bij een ongeval van catastrofale afmetingen niet te dragen zou zijn, en die niet door verzekering kan worden gedekt.

Het in overeenstemming brengen van deze verschillende belangen is blijkbaar moeilijk te bereiken, vooral gezien de veelheid en verscheidenheid van wettelijke regels en rechtsbeginselen die zullen moeten worden gewijzigd of ter zijde gesteld.

Werkingssfeer van het Verdrag

7. Het verdrag geeft een bijzondere regeling en beperkt zich tot risico's van uitzonderlijke aard, waarop de regels en de praktijk van het gemene recht niet van toepassing zijn. Alle risico's, ook die welke direct verband houden met werkzaamheden op het gebied der kernenergie waarvoor een bevredigende regeling kan worden gevonden op grond van bestaand recht, zijn buiten de werkingssfeer van het Verdrag gehouden.

Het Verdrag is niet van toepassing op kernongevallen die zich voordoen op het grondgebied van een staat die geen Partij is bij het Verdrag, noch op aldaar geleden schade, tenzij de nationale wet van een Verdragsluitende Partij anders bepaalt (artikel 2 en 23 (*a*)). Hierop bestaat één uitzondering en wel deze, dat aan bepaalde vervoerders een recht van verhaal wordt toegekend op exploitanten, zelfs al zijn deze exploitanten krachtens het Verdrag niet aansprakelijk (zie paragraaf 36). Onder „grondgebied" wordt in het Verdrag mede verstaan de territoriale wateren.

8. De speciale regeling waarin het Verdrag voorziet vindt alleen toepassing op kernongevallen welke plaats hebben in of in verband met bepaalde kerninstallaties, of tijdens het vervoer van splijtbare stoffen als omschreven in dit Verdrag. De staten bezitten evenwel de vrijheid de bepalingen van het Verdrag ook toe te passen op schade veroorzaakt door kernongevallen die niet onder het Verdrag vallen.

Onder een kernongeval wordt verstaan een schadebrengend feit of een opeenvolging van zodanige feiten met dezelfde oorzaak, mits dat feit of deze opeenvolging van feiten of enige daardoor veroorzaakte schade te wijten is aan radioactiviteit of een combinatie daarvan met giftige, explosieve of andere gevaarlijke eigenschappen van splijtstoffen, radioactieve produkten of afvalstoffen. Zo wordt b.v. het gedurende zekere tijd ongecontroleerd vrijkomen van radioactieve straling beschouwd als één kernongeval, indien het zijn oorzaak vindt in één enkel verschijnsel zelfs al heeft het vrijkomen van de radioactiviteit niet ononderbroken plaatsgehad. Deze definitie van „kernongeval" heeft tot gevolg dat schadevergoeding geëist kan worden wanneer zowel het schadebrengende feit als de schade te wijten is aan radioactiviteit.

Omgekeerd bestaat er op grond van het Verdrag geen recht op schadevergoeding in gevallen waarin het schadebrengende feit en de schade van conventionele aard zijn. Schadevergoeding kan echter krachtens het Verdrag wel worden geëist in gevallen waarin hetzij een aan radioactiviteit te wijten ongeval conventionele schade aan personen of goederen, hetzij een ongeval van conventionele aard stralingsschade aan personen of goederen veroorzaakt.

9. Onder kerninstallaties worden verstaan reactoren met uitzondering van die welke deel uitmaken van een vervoermiddel (zie paragraaf 11), fabrieken voor de vervaardiging of bewerking van splijtbare stoffen, fabrieken voor de scheiding van isotopen van splijtstoffen, fabrieken voor het opwerken van bestraalde splijtstoffen en inrichtingen voor de opslag van splijtbare stoffen. Wanneer de opslag van splijtbare stoffen verband houdt met het vervoer van die stoffen is het Verdrag niet van toepassing op de inrichting en voor de opslag. Onder splijtstoffen wordt verstaan splijtbaar materiaal, te weten uranium met inbegrip van natuurlijk uranium in al zijn vormen, en plutonium in al zijn vormen. Onder splijtbare stoffen wordt verstaan splijtstoffen (met uitzondering van natuurlijk uranium en verarmd uranium) en radioactieve produkten of afvalstoffen. Onder verarmd uranium wordt verstaan uranium met een lager gehalte aan de isotoop U-235 dan natuurlijk uranium.

Bij sommige werkzaamheden, zoals b.v. het winnen, breken en fysisch concentreren van uraniumerts is er geen sprake van hoge radioactiviteit en de risico's die hieruit voortvloeien houden veeleer gevaar in voor degenen die onmiddellijk bij deze werkzaamheden zijn betrokken dan voor het grote publiek. Derhalve vallen deze werkzaamheden niet onder de werkingssfeer van de bijzondere regeling waarin dit Verdrag voorziet. Fabrieken voor de vervaardiging of bewerking van natuurlijk of verarmd uranium, inrichtingen voor de opslag van natuurlijk of verarmd uranium en het vervoer van natuurlijk of verarmd uranium vallen evenmin onder dit Verdrag, aangezien de radioactiviteit laag is en het risico van kritisch worden ontbreekt.

Verder vallen inrichtingen waar kleine hoeveelheden splijtbaar materiaal aanwezig zijn, zoals laboratoria voor onderzoek, buiten de werkingssfeer van dit Verdrag, evenals deeltjesversnellers.

Tenslotte valt ook een fabriek waarin bij verschillende industriële werkzaamheden, welke geen verband houden met de kernindustrie, b.v. uraniumzouten als nevenmateriaal worden gebruikt, niet onder de werkingssfeer van dit Verdrag.

10. Eveneens vallen buiten de werkingssfeer van dit Verdrag de risico's welke het gevolg zijn van het gebruik van radio-isotopen, zodra deze voor industriële, commerciële, landbouwkundige, medische of wetenschappelijke doeleinden worden aangewend. Deze risico's zijn niet van uitzonderlijke aard en de dekking ervan maakt reeds

sinds verscheidene jaren deel uit van het normale werkterrein der verzekeringsmaatschappijen. Ondanks het snel toenemende gebruik van radio-isotopen op velerlei gebied, waardoor er voortdurend ernstig voor de volksgezondheid dient te worden gewaakt, bestaat er weinig kans op een ramp. Derhalve doen zich hier geen bijzondere problemen voor met betrekking tot de wettelijke aansprakelijkheid, zodat de bestaande wettelijke regeling gehandhaafd kan blijven.

Indien echter een ongeval plaatsvindt in verband met het gebruik van radio-isotopen die zich in een kerninstallatie bevinden en de schade wordt veroorzaakt door de bijzondere eigenschappen van deze stoffen, is er wel sprake van een kernongeval in de zin van dit Verdrag. Alhoewel er nog enkele grensgevallen kunnen zijn, geeft deze oplossing toch in algemene lijnen aan van welk ogenblik af radio-isotopen niet langer onder de werkingssfeer van dit Verdrag vallen.

11. Om verschillende redenen is voortstuwing door middel van kernenergie van de werkingssfeer van dit Verdrag uitgesloten. Alleen reactoren welke geen deel uitmaken van een vervoermiddel vallen onder dit Verdrag; reactoren die wel deel uitmaken van een vervoermiddel en worden gebruikt of bestemd zijn voor de voortbeweging van dat vervoermiddel, zijn uitgesloten. De ervaring opgedaan met atoomduikboten heeft het ogenblik, waarop koopvaardijschepen met kernenergie kunnen worden voortbewogen naderbij gebracht; het is bemoedigend te constateren dat de zeeverzekeringsmarkt in staat schijnt te zijn voldoende dekking te bieden aan reders van met kernenergie voortbewogen schepen, wanneer deze schepen gereed zullen zijn om in de vaart te worden gebracht al is commerciële exploitatie nog niet in zicht.

Er wordt veel gesproken over de mogelijkheid om vliegtuigen door middel van kernenergie voort te bewegen, maar commerciële exploitatie is voor dit vervoermiddel nog verder verwijderd. Gezien de bijzondere problemen welke zich op dit terrein voordoen, lijkt het op het ogenblik niet opportuun om voortstuwing door middel van kernenergie onder de bepalingen van dit Verdrag te doen vallen.

12. Hetzelfde geldt voor de kernfusie, die wellicht aan de vooravond van een zodanige ontwikkeling staat dat de economische betekenis ervan over enkele tientallen jaren aanzienlijk zal zijn. Maar zolang de toepassingsmogelijkheden niet beter bekend zijn, is het niet wel mogelijk noch noodzakelijk, de kernfusie mede in beschouwing te nemen.

13. Teneinde voorzieningen te kunnen treffen voor toekomstige ontwikkelingen, alsook voor nieuwe werkzaamheden welke risico's van buitengewone aard kunnen medebrengen, is bepaald dat de Bestuurscommissie voor Kernenergie, het bestuursorgaan van het Europese Agentschap voor kernenergie (E.N.E.A.) van de O.E.E.S., de werkingssfeer van dit Verdrag kan uitbreiden tot andere kerninstal-

laties (artikel 1(*a*) (ii)). Voorts kan de Bestuurscommissie nieuwe stoffen als splijtstoffen aanmerken (artikel 1 (*a*) (iii)). Ook kan zij besluiten dat kerninstallaties of splijtstoffen of splijtbare stoffen niet langer onder het Verdrag zullen vallen omdat de risico's die deze opleveren kleiner geworden zijn (artikel 1(*b*)). De besluiten van de Bestuurscommissie ten aanzien van deze aangelegenheden worden krachtens het Statuut van het E.N.E.A. genomen in onderlinge overeenstemming tussen de leden van de Bestuurscommissie die de Verdragsluitende Partijen vertegenwoordigen (artikel 16).

De aard van de aansprakelijkheid

14. Op enkele uitzonderingen na bestaat er in West-Europa een sinds lang gevestigde traditie in wetgeving en jurisprudentie, volgens welke het verrichten van gevaarlijke daden een vermoeden van aansprakelijkheid voor de geschapen risico's medebrengt. Met het oog op de bijzondere gevaren die voortvloeien uit de werkzaamheden vallende binnen de werkingssfeer van dit Verdrag en gezien de moeilijkheid schuld te bewijzen in verband met het geheel nieuwe karakter van de kernenergetische techniek, is dit vermoeden voor wat betreft de aansprakelijkheid voor kernongevallen aanvaard. Dit wil zeggen, dat er in beginsel objectieve aansprakelijkheid is, welke, onafhankelijk van enige schuld, uit het risico voortvloeit (artikel 3 en 4). Dit betekent echter niet, dat het feit dat men werkzaam is op het gebied van de kernenergie, dan wel splijtstoffen, radioactieve produkten of afvalstoffen vervoert, op zichzelf moet worden geacht een vermoeden van schuld mede te brengen; vindt evenwel een ongeval plaats, dan bestaat objectieve aansprakelijkheid van de exploitant van de betrokken kerninstallatie.

De aansprakelijke persoon. Installaties

15. Alle aansprakelijkheid is geconcentreerd bij één persoon, te weten de exploitant van de kerninstallatie waar het kernongeval plaats heeft. Krachtens het Verdrag is de exploitant — en alleen de exploitant — aansprakelijk voor kernongevallen voorkomend in installaties, met uitsluiting van ieder ander. Het Verdrag heeft uiteraard slechts betrekking op wettelijke aansprakelijkheid. Onder exploitant van een kerninstallatie wordt verstaan de persoon die door het bevoegde gezag is aangewezen of erkend als exploitant van die kerninstallatie (artikel 1(*a*) (vi)). Waar een systeem van vergunningen of erkenningen bestaat, is de houder van de vergunning of erkenning de exploitant. In alle andere gevallen is het degene die ingevolge besluit van het bevoegde gezag is gehouden om krachtens de bepalingen van het Verdrag te zorgen voor de nodige financiële dekking om aan zijn verplichtingen krachtens wettelijke aansprakelijkheid te kunnen voldoen. Zo is gedurende de beproeving van de installatie zolang de leverancier voor de eerste proefnemingen een re-

actor, voordat deze wordt overgedragen aan degene voor wie de reactor is bestemd, in bedrijf heeft, aansprakelijk degene die door het bevoegde gezag als verantwoordelijke persoon daarvoor is aangewezen. Wanneer een rechtsvordering wordt ingesteld, is de bevoegde rechter gehouden degene als exploitant te beschouwen, die als zodanig wordt aangemerkt door het bevoegde gezag van de staat waar de betrokken installatie zich bevindt.

Twee zeer belangrijke overwegingen hebben geleid tot de concentratie van alle aansprakelijkheid bij de exploitant; deze concentratie houdt een beperking in van de rechten welke krachtens het gemene recht inzake wettelijke aansprakelijkheid aan het slachtoffer zouden toekomen.

In de eerste plaats is het wenselijk de moeilijkheden en het tijdverlies te vermijden, die zouden ontstaan telkens wanneer verscheidene vorderingen tot schadeloosstelling mogelijk zijn. Vervolgens zouden allen die naast de exploitant betrokken kunnen zijn bij de exploitatie van een kerninstallatie door speciale zeer kostbare verzekeringen voor hun aansprakelijkheid gedekt moeten zijn, terwijl het niet eens zeker is dat deze verzekeringen verkrijgbaar zijn.

16. Niemand anders is gehouden tot vergoeding van schade veroorzaakt door een kernongeval in of in verband met een kerninstallatie (artikel 6 (*b*)). Deze regel tast de beginselen van het internationale publieke recht betreffende eventuele aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad van staten onderling niet aan.

Wanneer de exploitant ingevolge artikel 9 ontheven is van zijn aansprakelijkheid valt men terug op het gemene recht en kunnen zij die aansprakelijk zijn derhalve worden aangesproken wegens het toebrengen van schade.

17. Het beginsel dat de aansprakelijkheid wordt geconcentreerd bij de exploitant, brengt uiteraard met zich mede dat geen enkele vordering kan worden ingesteld tegen enig ander persoon en inzonderheid niet tegen hem die ten behoeve van ontwerp, bouw, wijziging, onderhoud, herstel of exploitatie van een kerninstallatie diensten heeft verleend, of materialen of uitrusting heeft geleverd.

Volgens het gemene recht daarentegen zou het slachtoffer, indien een ongeval te wijten is aan een fout in het ontwerp of aan een gebrek van het geleverde materiaal, het recht hebben een rechtsvordering in te stellen tegen de leverancier, inzonderheid uit hoofde van zijn „products liability".

18. Bovendien zou de exploitant recht van verhaal kunnen hebben voor schadevergoedingen betaald aan slachtoffers. Het beginsel van de concentratie van aansprakelijkheid heeft dan ook als nevengevolg dat eventuele regresacties van de exploitant (of de verzekeraar of andere persoon die financiële zekerheid heeft gesteld en gesubrogeerd is in de rechten van de exploitant) tegen de leveranciers

voor enig bedrag dat de exploitant als schadevergoeding heeft betaald, zijn uitgesloten.

19. Er zijn echter drie uitzonderingen op deze regel. In de eerste plaats is, indien de door een kernongeval veroorzaakte schade het gevolg is van een handelen of nalaten met het oogmerk schade te veroorzaken, het recht van verhaal van de exploitant op degene die met dat oogmerk heeft gehandeld of nagelaten heeft te handelen, uitdrukkelijk gehandhaafd (artikel 6 (*f*) (i)). Het recht van verhaal kan echter slechts worden uitgeoefend jegens de natuurlijke persoon die handelt of nalaat te handelen met het oogmerk schade te veroorzaken. Er is geen recht van verhaal jegens de werkgever van deze persoon en het beginsel van wettelijke aansprakelijkheid van de werkgever voor het doen en laten van zijn werknemers vindt dus geen toepassing. Aansprakelijkheid van de werkgever voor opzettelijk handelen of nalaten door werknemers is uitgesloten, daar zij strijdig zou zijn met het doel van dit Verdrag. Volgens dit Verdrag kunnen de exploitanten van kerninstallaties nooit worden verplicht tot schadevergoeding voor een hoger bedrag dan het maximum vastgesteld krachtens artikel 7, zelfs niet indien de schade opzettelijk is veroorzaakt. De aansprakelijkheid dient tot dit maximumbedrag te zijn gedekt door een verzekering of een andere financiële zekerheid. Indien verhaal tot een onbeperkt bedrag zou openstaan op ondernemingen, die aan exploitanten materialen leveren, wegens een handelen of nalaten van hun werknemers zou het onmogelijk zijn de nodige verzekering af te sluiten of andere financiële zekerheid te vinden, hetgeen voor de leveranciers zulke ernstige risico's zou medebrengen dat een belemmering van de ontwikkeling van de kernindustrie daarvan het gevolg zou zijn.

In de tweede plaats kan recht van verhaal worden uitgeoefend indien en voorzover dit uitdrukkelijk bij overeenkomst is bepaald (artikel 6 (*f*) (ii)). Dit recht van verhaal kan natuurlijk uit hoofde van subrogatie worden geldend gemaakt door de verzekeraar of andere persoon die zekerheid heeft gesteld.

De derde uitzondering betreft het geval dat een Verdragsluitende Partij ingevolge artikel 6 (*e*) de doorvoer van splijtbare stoffen over haar grondgebied afhankelijk stelt van de voorwaarde dat het maximumbedrag waarvoor de betrokken buitenlandse exploitant aansprakelijk is, wordt verhoogd tot het maximum, vastgesteld voor exploitanten van kerninstallaties binnen haar grondgebied. In zulk een geval heeft de betrokken exploitant, indien de doorvoer zonder zijn toestemming heeft plaatsgevonden, recht van verhaal op de betrokken vervoerder als en voorzover hij aansprakelijk is gesteld voor een bedrag hoger dan dat ingevolge artikel 7(*b*) voor hem vastgesteld, tenzij die doorvoer geschiedt met het doel mensenlevens of goederen te redden of een poging daartoe te doen, dan wel plaats heeft tenge-

volge van omstandigheden buiten de wil van de vervoerder (artikel 6 (*g*) (iii)).

Deze bepaling dient tevens om doorvoer waartoe geen toestemming is verleend, tegen te gaan.

De bepalingen van artikel 6(*f*) betreffende het recht van verhaal van de exploitant hebben geen betrekking op zijn recht van verhaal jegens hen, die medeverantwoordelijk zijn voor schade in het geval dat meer dan één exploitant aansprakelijk is.

20. Indien schade aanleiding geeft tot aansprakelijkheid van meer dan één exploitant, zijn dezen hoofdelijk en ieder voor het geheel aansprakelijk, d.w.z. dat ieder van hen voor het gehele bedrag van de schade kan worden aangesproken. Het bedrag dat beschikbaar is voor schadevergoeding is derhalve gelijk aan de som van de maxima waarvoor ieder der betrokken exploitanten aansprakelijk is. Deze regel geldt echter niet voor kernongevallen tijdens het vervoer van splijtbare stoffen; in dat geval is het totaalbedrag der uit te keren schadevergoedingen gelijk aan het grootste bedrag dat ten aanzien van een van de betrokken exploitanten is vastgesteld. In geen geval, hetzij indien een kernongeval plaats heeft in of in verband met een kerninstallatie, hetzij tijdens het vervoer, kan de exploitant aansprakelijk worden gesteld voor meer dan het maximumbedrag dat voor hem in verband met een kernongeval overeenkomstig artikel 7 is vastgesteld (artikel 5(*b*)). De bepalingen van het gemene recht betreffende de verdeling van aansprakelijkheid over hoofdelijk aansprakelijke personen zijn van toepassing op het verhaalsrecht van de verschillende exploitanten onder elkaar voor aan derden betaalde schadevergoedingsbedragen.

21. Ingeval een kernongeval is veroorzaakt door gestolen, verloren of verlaten materiaal berust de aansprakelijkheid bij de exploitant van de installatie vanwaar het materiaal onmiddellijk vóór dit ongeval afkomstig is (artikel 5 (*a*)).

De aansprakelijke persoon. Vervoer

22. Wanneer een kernongeval plaats heeft tijdens het vervoer van splijtbare stoffen, kan de aansprakelijke persoon slechts zijn de vervoerder of de exploitant van de kerninstallatie waarvoor de stoffen worden vervoerd. De keuze van de aansprakelijke persoon beïnvloedt geenszins de overeenkomsten welke deze kan hebben getroffen en omgekeerd kunnen zodanige overeenkomsten geen gevolgen hebben voor derden.

Het zou voor de hand liggen de aansprakelijkheid tijdens het vervoer op de vervoerder te leggen, zoals ook in het gemene recht het geval is. Als het gaat om radioactieve stoffen gelden echter bijzondere overwegingen. Als regel zal de vervoerder niet in staat zijn de voorzorgsmaatregelen te controleren, welke ten aanzien van het verpakken en van de lekdichtheid van het daarvoor gebruikte materiaal door

de verzender zijn genomen. Bovendien moet de vervoerder, indien hij aansprakelijk zou zijn, zich verzekeren voor een — wellicht grote — aansprakelijkheid en dit zou verhoging van de vervoerskosten voor de exploitant tot gevolg hebben. Gewoonlijk dekt transportverzekering slechts de waarde van de vervoerde goederen, d.w.z. bij verlies of tenietgaan daarvan, en strekt zij zich niet uit tot schade welke deze goederen aan derden kunnen toebrengen.

23. Indien men zich houdt aan de aansprakelijkheid van de exploitant moet vastgesteld worden welke exploitant aansprakelijk is; is het degene die splijtbare stoffen verzendt of degene die ze ontvangt?

In beginsel moet de aansprakelijkheid worden gelegd op de exploitant die de stoffen verzendt, aangezien op hem de zorg rust voor het verpakken van die stoffen en het daarvoor gebruikte materiaal, overeenkomstig de regels die ten aanzien van de veiligheid en de bescherming van de gezondheid bij vervoer gelden (artikel 4(*a*)).

24. De aansprakelijkheid van de exploitant-verzender eindigt wanneer de stoffen zijn overgenomen door een exploitant van een andere kerninstallatie welke zich op het grondgebied van een Verdragsluitende Partij bevindt (artikel 4(*a*) (i)). Derhalve dient, uit het gezichtspunt van het slachtoffer bezien, de exploitant-verzender te bewijzen dat een andere exploitant de splijtbare stoffen heeft overgenomen. In beginsel zal in geval van geschil het juiste ogenblik van de overname moeten worden vastgesteld door de bevoegde rechter (zie evenwel paragraaf 31).

25. Indien evenwel de plaats van bestemming ligt in een niet-Verdragsluitende Staat is de toestand anders, aangezien het Verdrag geen personen aansprakelijk kan stellen, die niet onder de jurisdictie van de Verdragsluitende Partijen vallen. De aansprakelijkheid van de exploitant-verzender eindigt in dat geval, wanneer de stoffen uitgeladen zijn uit het vervoermiddel waarmede zij naar het grondgebied van de niet-Verdragsluitende Staat zijn gebracht (artikel 4(*a*) (ii)).

26. In het omgekeerde geval, wanneer stoffen worden vervoerd van het grondgebied van een niet-Verdragsluitende Staat naar dat van een Verdragsluitende Partij, d.w.z. wanneer de verzender niet gevestigd is op het grondgebied van een Verdragsluitende Partij, is de regel anders, want het is voor de slachtoffers van overwegend belang dat er op het grondgebied van de Verdragsluitende Partijen altijd iemand aansprakelijk is. In dit geval berust de aansprakelijkheid bij de exploitant voor wie de stoffen bestemd zijn en met wiens goedkeuring zij zijn verzonden (artikel 4(*c*)).

27. Ook hier is het noodzakelijk nauwkeurig het ogenblik vast te leggen waarop de aansprakelijkheid begint van de exploitant gevestigd op het grondgebied van een Verdragsluitende Partij voor wie de stoffen bestemd zijn en met wiens goedkeuring zij zijn verzonden.

Die aansprakelijkheid vangt aan, wanneer de stoffen op het grondgebied van de niet-Verdragsluitende Partij waarvandaan zij worden verzonden geladen zijn in het vervoermiddel waarmede zij vervoerd worden.

Het algemene beginsel vervat in artikel 2 blijft in dit geval van toepassing en de exploitant is niet aansprakelijk voor kernongevallen die plaats hebben op of voor schade welke wordt veroorzaakt op het grondgebied van niet-Verdragsluitende Staten.

28. Zoals is opgemerkt (zie paragraaf 7), is de exploitant, tenzij de nationale wetgeving anders bepaalt, niet aansprakelijk krachtens dit Verdrag voor kernongevallen welke plaats hebben op het grondgebied van een niet-Verdragsluitende Staat of voor schade die daar wordt geleden, al kunnen de vervoerders recht van verhaal op hem hebben (zie paragraaf 36).

29. Er is één uitzondering op het algemeen beginsel dat alleen de exploitant aansprakelijk is. Op voorwaarde dat aan de vereisten van artikel 10(*a*) met betrekking tot financiële zekerheid is voldaan, kan een Verdragsluitende Partij bij de wet bepalen, dat een vervoerder krachtens dit Verdrag aansprakelijk is in plaats van een exploitant van een kerninstallatie op haar grondgebied. Zulk een vervanging vindt plaats ingevolge besluit van het bevoegdé gezag op de voorwaarden bij de wet bepaald. Het besluit kan slechts worden genomen op verzoek van de vervoerder en met instemming van de exploitant van de kerninstallatie op het grondgebied van de betrokken Verdragsluitende Partij.

Wanneer het besluit eenmaal genomen is, is de vervoerder in plaats van de exploitant aansprakelijk overeenkomstig dit Verdrag. Voor de toepassing van dit Verdrag wordt de vervoerder ten aanzien van kernongevallen welke tijdens het vervoer van splijtbare stoffen hebben plaatsgevonden, beschouwd als een exploitant van een kerninstallatie gelegen op het grondgebied van de Verdragsluitende Partij wier wetgeving de vervanging heeft toegestaan (artikel 4(*e*)).

Wanneer ten aanzien van het vervoer van splijtbare stoffen verzonden door of bestemd voor verscheidene exploitanten, de vervoerder de aansprakelijkheid in plaats van elk der betrokken exploitanten op zich heeft genomen, wordt aangenomen dat hij alleen in de plaats treedt van elk der exploitanten en de regels voor de gevallen waarin meer dan één exploitant aansprakelijk is, zijn in dit geval van toepassing alsof er geen vervanging had plaats gehad.

30. Teneinde het vervoer van radioactieve stoffen te vergemakkelijken, in het bijzonder in geval van doorvoer door een aantal landen, is bepaald dat ten aanzien van elk vervoer de krachtens dit Verdrag aansprakelijke exploitant de vervoerder moet voorzien van een certificaat afgegeven door of namens de verzekeraar of andere persoon die de volgens artikel 10 vereiste financiële zekerheid heeft

gesteld. Dit certificaat moet vermelden de naam en het adres van de aansprakelijke exploitant en bijzonderheden betreffende de financiële zekerheid.

Deze gegevens kunnen later niet worden betwist door de persoon door of namens wie het certificaat werd afgegeven. Het certificaat moet tevens vermelden de splijtbare stoffen en de reis ten aanzien waarvan de zekerheid geldt, alsmede een verklaring bevatten van het bevoegde gezag dat de daarin genoemde persoon exploitant is in de zin van het Verdrag (artikel 4(*d*)).

31. Een Verdragsluitende Partij kan voor het vervoer van splijtbare stoffen van het buitenland naar een op haar grondgebied gelegen installatie eisen dat de exploitant van de installatie deze stoffen overneemt op het ogenblik van aankomst op haar grondgebied. Evenzo kan een Verdragsluitende Partij, in het geval dat splijtbare stoffen naar het buitenland worden verzonden door de exploitant van een op haar grondgebied gelegen kerninstallatie eisen dat deze stoffen onder de verantwoordelijkheid van de exploitant blijven totdat zij haar grondgebied hebben verlaten.

32. Het bezit van een certificaat geeft de vervoerder geen recht het grondgebied van een Verdragsluitende Partij binnen te komen. Bovendien kan een Verdragsluitende Partij de doorvoer van splijtbare stoffen door haar grondgebied afhankelijk stellen van de voorwaarde, dat het maximum bedrag waarvoor de betrokken buitenlandse exploitant aansprakelijk is, wordt verhoogd indien zij van oordeel is dat dit maximum bedrag, gezien het in dat bijzondere geval aan het vervoer van de splijtbare stoffen verbonden gevaar, de risico's van een kernongeval gedurende de doorvoer niet behoorlijk dekt. Maar het aldus verhoogde maximum bedrag mag niet uitgaan boven het maximum bedrag waarvoor de exploitanten van kerninstallaties gelegen op het grondgebied van die Verdragsluitende Partij aansprakelijk zijn (artikel 7(*e*)).

Daarbij werd vastgesteld dat het internationaal recht voorziet in het recht havens bij dreigend gevaar binnen te lopen en in het recht van onschuldige doorvaart door de territoriale wateren en dat krachtens overeenkomst of internationaal recht het recht kan bestaan over het grondgebied van staten te vliegen of er te landen. De bepalingen van artikel 7(*e*) zijn dan ook in deze beide gevallen niet van toepassing op doorvoer over zee of door de lucht (artikel 7(*f*)).

33. Wanneer een transport — en dit kan zeer wel het normale geval zijn — radioactieve stoffen omvat die door meer dan één exploitant worden verzonden, zijn deze exploitanten hoofdelijk en ieder voor het geheel aansprakelijk tot het hoogste bedrag dat voor één van hen krachtens artikel 7 werd vastgesteld. Zoals boven reeds werd gezegd (zie paragraaf 20) vindt geen cumulatie dezer bedragen plaats bij een kernongeval dat tijdens het vervoer plaats heeft.

34. Het is raadzaam gebleken, elke mogelijkheid van strijd met internationale overeenkomsten op het gebied van het vervoer, welke van kracht zijn of openstaan voor ondertekening, bekrachtiging of toetreding op de datum van dit Verdrag te vermijden, in het bijzonder omdat landen buiten Europa daarbij partij zijn.

Onder internationale overeenkomsten op het gebied van het vervoer worden verstaan internationale overeenkomsten betreffende wettelijke aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door een vervoermiddel, internationale overeenkomsten betreffende botsingen tussen vervoermiddelen, alsmede internationale overeenkomsten betreffende cognossementen. Teneinde elke mogelijkheid van tegenstrijdigheid te vermijden, is bepaald, dat dit Verdrag de toepassing van dergelijke overeenkomsten onverlet laat (artikel 6(*b*)).

35. Derhalve kan iemand die schade lijdt op het grondgebied van een Verdragsluitende Partij door een kernongeval tijdens vervoer, twee rechtsvorderingen hebben: één tegen de krachtens dit Verdrag aansprakelijke exploitant en een andere tegen de vervoerder uit kracht van internationale overeenkomsten op het gebied van het vervoer. Wanneer de aansprakelijke exploitant tegelijk vervoerder is, b.v. wanneer hij splijtbare stoffen vervoert met een eigen vervoermiddel, kunnen deze twee rechtsvorderingen slechts worden ingesteld tegen één persoon. In dit geval kan de exploitant niet profiteren van de bepalingen van internationale overeenkomsten op vervoersgebied om zijn aansprakelijkheid krachtens dit Verdrag te verminderen of te veranderen.

36. Ieder die aldus krachtens een internationale overeenkomst of krachtens de wet van een niet-Verdragsluitende Staat aansprakelijk is, heeft recht van verhaal op de aansprakelijke exploitant tot het bedrag van de aansprakelijkheid vastgesteld overeenkomstig artikel 7 (artikel 6(*c*)).

Maar wanneer het gaat om een kernongeval dat heeft plaats gevonden op het grondgebied van een niet-Verdragsluitende Staat of om schade op zodanig grondgebied kan het verhaalrecht slechts worden uitgeoefend door iemand wiens hoofdbedrijf is gelegen op het grondgebied van een Verdragsluitende Partij of door degene die in zijn dienst is (artikel 6(*d*)). Deze regel, die een recht van verhaal toekent op de exploitant in een geval waarin hij krachtens het Verdrag niet aansprakelijk is jegens de slachtoffers, t.w. in niet-Verdragsluitende Staten, is de enige uitzondering op het algemene beginsel van artikel 2, doch zij geldt slechts binnen de grenzen van aansprakelijkheid die ten aanzien van de betrokken exploitant zijn vastgesteld op grond van artikel 7 van dit Verdrag. Een ieder die recht van verhaal op de exploitant heeft, kan dit slechts uitoefenen voorzover de exploitant op zijn beurt geen recht van verhaal op hem heeft (artikel 6(*g*)).

37. Een speciale bepaling geeft de Raad van de O.E.E.S. de bevoegdheid te beslissen dat vervoerders wier hoofdbedrijf gevestigd is

op het grondgebied van een niet-Verdragsluitende Staat eveneens recht van verhaal kunnen hebben op de exploitant op dezelfde voorwaarden als personen wier hoofdbedrijf wel op het grondgebied van een Verdragsluitende Staat is gevestigd. Bij het nemen van deze beslissing dient de Raad rekening te houden met de algemene bepalingen die ten aanzien van de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie in die niet-Verdragsluitende Staat van kracht zijn en met de mate waarin deze bepalingen mede ten voordele kunnen strekken van de onderdanen van een Verdragsluitende Staat of van personen wier hoofdbedrijf is gevestigd op het grondgebied van een der Verdragsluitende Partijen (artikel 6(*e*)).

Al deze regels betreffende het vervoer zijn van toepassing op alle middelen van vervoer.

Rechtsvorderingen

38. In beginsel kunnen vorderingen wegens schade veroorzaakt door kernongevallen in of voortvloeiende uit de exploitatie van kerninstallaties, dan wel door kernongevallen tijdens het vervoer, ingevolge het Verdrag slechts worden ingesteld tegen de exploitant. Niettemin is een vordering tegen de verzekeraar of een andere persoon die financiële zekerheid stelt mogelijk, hetzij in de plaats van, dan wel naast een vordering tegen de exploitant, en wel wanneer de nationale wet van de bevoegde rechter in zulk een geval een rechtstreekse vordering toelaat (artikel 6 (*a*)).

Schade welke recht op vergoeding geeft

39. Dit Verdrag bevat geen gedetailleerde bepalingen ter vaststelling van de stoffelijke of lichamelijke schade waarvoor een recht op schadevergoeding bestaat. Vereist is slechts dat het gaat om schade toegebracht aan personen, goederen of vermogen en dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen deze schade en het kernongeval. Gezien de verscheidenheid van wettelijke regelingen en jurisprudentie inzake aansprakelijkheid in de Europese landen is het aan de bevoegde rechter overgelaten om overeenkomstig de geldende nationale wetgeving te beslissen wat moet worden beschouwd als persoon- of zaakschade en te bepalen in welke mate schadevergoeding kan worden toegekend, b.v. in geval van schade van louter immateriële aard of in geval van schade geleden door van het slachtoffer afhankelijke personen, dan wel door anderen die van hun recht op levensonderhoud zijn beroofd (artikel 3).

40. Niettemin kent het Verdrag twee uitzonderingen op het gebied van de zaakschade. In de eerste plaats wordt geen vergoeding gegeven voor schade aan goederen welke de exploitant in verband met de installatie op het terrein daarvan onder zijn berusting, onder zijn beheer of anderszins voorhanden heeft. Schade aan goederen die het onderwerp zijn van overeenkomsten afgesloten door de verzekerde, wordt gewoonlijk niet gedekt door wettelijke aansprake-

lijkheidsverzekering. Naar het schijnt kunnen de verzekeraars echter afwijken van de normale praktijk en goederen van de exploitant, die zich op het terrein van de kerninstallatie bevinden, dekken, indien deze niet in verband staan met de exploitatie.

In de tweede plaats bestaat er in beginsel geen recht op vergoeding voor schade aan het vervoermiddel waarin de betrokken splijtbare stoffen zich bevinden op het moment van een kernongeval dat plaats heeft tijdens het vervoer buiten een kerninstallatie. Onder middelen van vervoer vallen geen gebouwen of vaste installaties zoals bruggen, tunnels, elektrische kabels of spoorlijnen. Een Verdragsluitende Partij kan echter bij de wet de aansprakelijkheid voor schade aan het vervoermiddel insluiten op voorwaarde dat daardoor de aansprakelijkheid van de exploitant voor de andere schade niet wordt teruggebracht tot een lager bedrag dan 5.000.000 rekeneenheden van de Europese Monetaire Overeenkomst (artikel 7(*c*)).

Wanneer een zodanige regeling is voorzien worden in beginsel 5.000.000 rekeneenheden gereserveerd voor andere schade, doch indien de totale vergoeding verschuldigd voor deze schade minder dan dit bedrag beloopt, kan het ongebruikte gedeelte van het bedrag zo nodig dienen voor vergoeding van schade aan het vervoermiddel. Indien daarentegen de vergoeding voor andere schade 5.000.000 rekeneenheden te boven gaat, dient het totale beschikbare bedrag over alle schadegevallen, met inbegrip van de schade aan het vervoermiddel, evenredig te worden verdeeld, met dien verstande dat de vergoedingen betaald voor de andere schade, de 5.000.000 rekeneenheden kunnen overschrijden, maar niet kleiner mogen zijn. Wanneer het gaat om goederen van de exploitant zelf, kan in geen geval een vordering tot schadevergoeding worden ingesteld, aangezien men geen rechtsvordering tegen zichzelf kan instellen.

41. Wanneer een recht op schadevergoeding voortvloeit uit contractuele bedingen, valt het niet onder dit Verdrag.

Bedrijfsongevallen en beroepsziekten

42. De bepalingen van artikel 3 hebben betrekking op schade, door wie dan ook geleden, tengevolge van een kernongeval, ongeacht of het gaat om een derde die zich bevindt in of buiten een installatie of een werknemer van de exploitant van deze installatie. In de meeste landen hebben werknemers die schade lijden te dier zake recht op schadevergoeding krachtens ziektekostenverzekering, sociale verzekering, arbeidsongevallenverzekering of beroepsziektenverzekering. In beginsel is aanvaard dat de werknemers die in een installatie of in andere bedrijven werkzaam zijn, in het genot moeten blijven van de voordelen voortvloeiende uit deze verzekeringen, maar het is aan de wetgever overgelaten dit punt te regelen in de wetten betreffende deze verzekeringen, waarbij tevens kan worden bepaald dat de werknemers daarnaast recht hebben op vergoeding krachtens

dit Verdrag. Deze wetten kunnen ook bepalen of de voor de uitvoering van zodanige regelingen aansprakelijke organen zich voor verhaal van de gedane uitkeringen tot de exploitant kunnen wenden, met dien verstande dat de exploitant in geen geval kan worden verplicht meer te betalen dan het maximumbedrag waarvoor hij aansprakelijk is (artikel 6(*h*)).

Beperking van de aansprakelijkheid in bedrag

43. Bij het ontbreken van een beperking van de aansprakelijkheid van de exploitant zouden de risico's, in de meest ongunstige omstandigheden, een aansprakelijkheid kunnen medebrengen die groter is dan die waarmede men tot op heden te maken heeft gehad. Zelfs bij een beperkte aansprakelijkheid zal het de exploitant niet steeds gemakkelijk vallen de nodige financiële zekerheid te vinden om deze risico's te dekken.

Het maximumbedrag der aansprakelijkheid voor eenzelfde kernongeval, ongeacht of het zich voordoet in of in verband met een kerninstallatie, dan wel tijdens het vervoer van splijtbare stoffen, is vastgesteld op 15.000.000 rekeneenheden van de Europese Monetaire Overeenkomst. Een Verdragsluitende Partij kan echter, rekening houdende met de mogelijkheden voor de exploitant om de ingevolge artikel 10 vereiste verzekering af te sluiten of andere financiële zekerheid te verkrijgen, bij de wet een hoger of lager bedrag dan 15.000.000 rekeneenheden vaststellen; dit bedrag mag echter in geen geval lager zijn dan 5.000.000 rekeneenheden. Aangezien de rekeneenheid van de Europese Monetaire Overeenkomst van 5 augustus 1955 door de Partijen bij die Overeenkomst gewijzigd kan worden, bepaalt het Verdrag dat bedoeld is de rekeneenheid zoals die is vastgesteld op de datum van ondertekening (artikel 7(*a*) en (*b*)).

44. Bij gebreke van een speciale regeling over het maximumbedrag van aansprakelijkheid voor kernongevallen tijdens vervoer, zou de exploitant aansprakelijk kunnen zijn voor verschillende bedragen afhankelijk van de landen waardoor het vervoer plaats heeft. Teneinde dit te vermijden is bepaald dat het maximumbedrag van de aansprakelijkheid gelijk zal zijn aan dat hetwelk door de nationale wet van de aansprakelijke exploitant voor kerninstallaties is vastgesteld (artikel 7(*b*)).

45. De mogelijkheid om de beperking van aansprakelijkheid op te heffen in geval van schuld van de exploitant of zijn werknemers is overwogen, doch gevreesd moet worden dat, gezien het gebrek aan ervaring bij de exploitatie van kerninstallaties, het begrip nalatigheid of grove schuld zeer moeilijk te omschrijven zou zijn en dat men geneigd zou zijn er een te ruime betekenis aan te geven. Bovendien zou onbeperkte aansprakelijkheid gemakkelijk tot ruïnering van de exploitant kunnen leiden zonder dat zij wezenlijk tot vergoeding van de veroorzaakte schade zou bijdragen.

46. Onder het krachtens artikel 7 voor aansprakelijkheid vastgestelde maximumbedrag zijn niet begrepen de interesten noch de kosten welke door de rechter die de rechtsvordering tot schadevergoeding heeft behandeld, worden toegewezen. Deze interesten en kosten dienen door de exploitant te worden betaald boven het bedrag van de schadevergoeding dat hij krachtens artikel 7 moet betalen (artikel 7 (*g*)).

Beperking van de aansprakelijkheid in tijd

47. Lichamelijke schade veroorzaakt door radioactieve besmetting kan zich wellicht eerst openbaren enige tijd nadat men aan straling is blootgesteld geweest. De termijn gedurende welke vorderingen tot schadevergoeding kunnen worden ingesteld, is dus van groot belang. Het zal ongetwijfeld moeilijk zijn voor de exploitanten en degenen die financiële zekerheid hebben gesteld gedurende lange tijd reserves in stand te houden die noodzakelijk zijn om op grond van lopende of verlopen polissen te kunnen voldoen aan een aansprakelijkheid voor mogelijke hoge, doch niet met zekerheid te bepalen bedragen. Aan de andere kant zou het onredelijk zijn niet te voorzien in een mogelijkheid van schadevergoeding voor slachtoffers bij wie de schade zich eerst later openbaart.

De toestand wordt nog ingewikkelder doordat het bewijs of een zich later openbarende schade wel of niet door het kernongeval is veroorzaakt, moeilijk te leveren is. Het is dus noodzakelijk een compromis te vinden tussen de belangen van de slachtoffers en die van de exploitanten.

Er is een termijn vastgesteld van tien jaar, te rekenen van het kernongeval, na verloop waarvan het recht op schadevergoeding is vervallen, tenzij een vordering bij de bevoegde rechter is ingesteld (artikel 8 (*a*)). De regeling betreffende de aanwijzing van de bevoegde rechter is vervat in artikel 13 (zie paragraaf 54—56). Wanneer meer dan één rechter bevoegd zou zijn, wordt over de bevoegdheid beslist door het ~~O.E.E.S.~~ Tribunaal voor de ~~Veiligheidscontrole~~ (artikel 13 (*d*) (i) (2) en ~~(ii)~~). In deze gevallen kan een slachtoffer geen vordering instellen, vóórdat het Tribunaal voor de Veiligheids~~controle~~ de bevoegdheid heeft vastgesteld. Teneinde in deze situatie te voorzien is bepaald dat het recht op schadevergoeding niet vervalt, indien binnen de daarvoor vastgestelde tijd, vóórdat het Tribunaal ~~voor de Veiligheidscontrole~~ een beslissing heeft genomen, een rechtsvordering is ingesteld bij één van de rechters waaruit het Tribunaal kan kiezen, òf indien tot een Verdragsluitende Partij het verzoek is gericht om overeenkomstig artikel 13 ~~(*d*) (i) (2) of (ii)~~ een beslissing van het Tribunaal tot aanwijzing van de bevoegde rechter uit te lokken op voorwaarde dat na zulk een aanwijzing een rechtsvordering wordt ingesteld binnen de in een voorkomend geval door het Tribunaal vastgestelde termijn (artikel 8 (*b*)).

van het Europese Opsporingsverdrag van Nederlandse (artikel 13(e)(ii)).

Wanneer splijtstoffen of splijtbare stoffen gestolen, verloren of verlaten zijn — b.v. wanneer radioactieve stoffen over boord worden gezet na een ramp op zee — begint de termijn van tien jaar voor het instellen van de vordering te lopen van de datum waarop de stoffen zijn gestolen, verloren of verlaten (artikel 8 (*a*)).

De Staten kunnen echter een kortere termijn vaststellen van tenminste twee jaar, te rekenen van het tijdstip waarop het slachtoffer kennis draagt of redelijkerwijs geacht kan worden kennis te dragen van de schade en van de aansprakelijke exploitant, met dien verstande dat de termijn van tien jaar niet mag worden overschreden (artikel 8 (*a*)).

Deze kortere termijn kan een normale verjaringstermijn zijn, welke kan worden geschorst of gestuit, zelfs, wanneer de wet zulks toelaat, enkel door buitengerechtelijk verzoek. Zodanige schorsing of stuiting kan echter niet tot gevolg hebben dat de termijn langer wordt dan een periode van tien jaar te rekenen van het kernongeval.

Een staat kan daarentegen de kortere termijn ook beschouwen als een vervaltermijn na verloop waarvan het recht op schadevergoeding eindigt.

Slechts in twee gevallen kunnen rechtsvorderingen worden ingesteld na het verstrijken van de termijn van tien jaar. Een staat kan het recht op schadevergoeding na deze termijn laten bestaan, op voorwaarde, dat hij op zich neemt de exploitant schadeloos te stellen voor vorderingen ingesteld na de termijn van tien jaar (artikel 8 (*c*)). Verder kan, indien de schade een grotere omvang heeft aangenomen dan die waarvoor binnen de vastgestelde termijn een rechtsvordering tot schadevergoeding is ingesteld, een aanvullende eis worden ingediend na het verstrijken van de termijn, mits de bevoegde rechter nog geen eindvonnis heeft uitgesproken (artikel 8 (*d*)).

Uitsluitingsgronden

48. Voor de absolute aansprakelijkheid van de exploitant gelden niet de van ouds bestaande uitsluitingsgronden, zoals b.v. schuld van het slachtoffer, overmacht, toeval of schuld van derden, ongeacht of er al dan niet sprake is van redelijkerwijze voorzienbare en vermijdbare gebeurtenissen. Indien voorzorgsmaatregelen kunnen worden genomen, is het de exploitant die deze kan treffen, terwijl de eventuele slachtoffers geen mogelijkheid hebben om zich te beschermen. De enige uitsluitingsgronden welke zijn opgenomen betreffen het geval van schade veroorzaakt door een kernongeval dat te wijten is aan zekere onlusten van internationale aard, zoals handelingen verband houdende met een gewapend conflict of ~~een inval~~, of van politieke aard, zoals burgeroorlog of opstand, dan wel aan ernstige natuurrampen van uitzonderlijke aard, d.w.z. natuurrampen, die catastrofaal zijn en volstrekt niet te voorzien. Bij al deze gebeurtenissen komt de verantwoordelijkheid van het gehele volk aan de orde. Andere uit-

sluitingsgronden zijn niet opgenomen, maar een staat kan bij nationale wet de uitsluitingsgronden nog verder beperken (artikel 9).

Wanneer het ongeval of de schade geheel of gedeeltelijk wordt veroorzaakt door het slachtoffer, dient de bevoegde rechter, overeenkomstig de van toepassing zijnde nationale wet, te beslissen in hoeverre met deze schuld rekening zal worden gehouden bij de vaststelling van de schadevergoeding.

Zoals boven werd opgemerkt (zie par. 16) is, in geval voor de exploitant een uitsluitingsgrond bestaat, het gemene recht van toepassing en kunnen de verantwoordelijke personen wegens schade uit onrechtmatige daad worden aangesproken.

Dekking van de aansprakelijkheid

49. Om zijn aansprakelijkheid jegens de slachtoffers te kunnen nakomen is de exploitant gehouden te beschikken over financiële zekerheid ter grootte van het overeenkomstig artikel 7 van het Verdrag vastgestelde maximumbedrag (artikel 10(*a*)). Deze financiële zekerheid kan uit een borgtocht of liquide middelen bestaan, doch zonder twijfel veeleer uit een verzekering. Een combinatie van verzekering, andere financiële zekerheid en staatsgarantie is eveneens aanvaardbaar. Een exploitant kan de verzekering of andere financiële zekerheid wijzigen, mits het maximumbedrag gehandhaafd blijft.

Hoewel van de exploitant wordt geëist dat hij financiële zekerheid beschikbaar heeft voor elk kernongeval zal, naar het zich laat aanzien, een verzekering veeleer slechts kunnen worden afgesloten per installatie of voor een bepaalde termijn, dan per ongeval. Geen enkele bepaling van het Verdrag verhindert dit, mits maatregelen worden genomen opdat de exploitant, als het maximumbedrag van de verzekering is verminderd of uitgeput ten gevolge van een eerste kernongeval, beschikt over financiële zekerheid gelijk aan het maximumbedrag voor latere ongevallen.

Op het bevoegde gezag rust de taak om aard en voorwaarden vast te stellen van de verzekering of andere financiële zekerheid welke de exploitant moet hebben. Dit houdt niet de verplichting in tot het instellen van een controle-orgaan voor het verzekeringswezen in die landen waar een zodanig orgaan op het ogenblik niet bestaat, maar alleen tot de controle noodzakelijk om de uitvoering van dit Verdrag te waarborgen. Het bevoegde gezag moet er met name op toezien dat de verzekeringspolissen aan de eis voldoen dat zij geen bepalingen bevatten welke hen buiten werking kunnen stellen, b.v. dat de verzekeraar of garant tegenover personen die schadevergoeding eisen geen verweermiddelen kan aanvoeren, zoals niet-betaling der premies.

Welke voorwaarden het bevoegde gezag ook stelt, er kunnen zich altijd ongunstige omstandigheden voordoen, b.v. indien degene die zekerheid heeft gesteld failleert, of indien het bij een per installatie

voor een bepaalde termijn gesloten verzekering na een eerste ongeval onmogelijk is gebleken de financiële zekerheid weer op het totale bedrag van de aansprakelijkheid te brengen. Erkend werd dat deze omstandigheden de verplichting van de exploitant krachtens artikel 10 niet terzijde stellen, evenmin als die van de Staat die gehouden is ervoor te zorgen dat de exploitant steeds beschikt over financiële zekerheid tot het maximum bedrag van zijn aansprakelijkheid. Derhalve zouden de Verdragsluitende Partijen aanleiding kunnen vinden om in deze gevallen tussenbeide te komen, teneinde te vermijden dat hun internationale verantwoordelijkheid in het geding komt.

Het bevoegde gezag moet evenzo beslissen of een exploitant die meer dan één reactor of andere kerninstallatie als bedoeld in dit Verdrag op dezelfde vestigingsplaats exploiteert, dient te beschikken over een verzekering of andere financiële zekerheid voor elk van deze kerninstallaties of voor alle installaties tezamen.

Het voornaamste beginsel is dat er financiële zekerheid moet bestaan tot het bedrag bedoeld in artikel 7 voor elk kernongeval, ongeacht het systeem dat door het bevoegde gezag wordt voorzien ten aanzien van het verstrekken van vergunningen of het verzekeren van kerninstallaties.

De exploitanten van alle kerninstallaties welke onder dit Verdrag vallen moeten over deze financiële dekking beschikken, ongeacht of het kleine onderzoekreactoren, dan wel kernenergiecentrales op industriële schaal betreft. Ogenschijnlijk brengt dit een zware last mee b.v. voor een universiteit of een instituut voor wetenschappelijk onderzoek. Maar de premies die voor de verschillende kerninstallaties zullen worden vastgesteld, met name aan de hand van het vermogen, de aanwending en de ligging, zullen voor de exploitant een kostenfactor vormen die, naar gelang het soort installatie, zeer verschillend kan zijn. Onder deze omstandigheden zal het vaststellen van een uniform bedrag voor de aansprakelijkheid van de exploitant geen merkbaar zwaardere last voor onderwijs- of onderzoekinstituten meebrengen dan wanneer de vereiste dekking voor hen zou worden verminderd.

De regeling van de onderlinge betrekkingen tussen de exploitant en de verzekeraar of andere persoon die zekerheid heeft gesteld, b.v. ten aanzien van het recht van verhaal dat deze laatsten kunnen hebben op de exploitant, is overgelaten aan de wetgeving van elke Staat.

50. Teneinde zoveel mogelijk te voorkomen dat de dekking op enig tijdstip minder is dan het vastgestelde maximumbedrag, is bepaald dat de financiële zekerheid gedurende de termijn waarvoor de polis is afgesloten, niet kan worden geschorst of beëindigd, tenzij het bevoegde gezag daarvan tenminste twee maanden tevoren in kennis is gesteld. Het bevoegde gezag kan uiteraard een langere opzeggingstermijn eisen. Wanneer de financiële zekerheid is gegeven met betrekking tot de aansprakelijkheid van de exploitant voor kernonge-

vallen welke zich voordoen tijdens vervoer, moet het bevoegde gezag zich ervan verzekeren dat deze financiële zekerheid gegeven is voor de gehele periode gedurende welke de aansprakelijkheid van de exploitant in verband met dit vervoer aan de orde kan komen en in het bijzonder dat zij niet kan worden geschorst of beëindigd vóórdat het vervoer is beëindigd (artikel 10 (*b*)).

51. Bedragen welke uit hoofde van de financiële zekerheid ter beschikking komen, kunnen slechts gebruikt worden om vergoedingen te betalen voor schade veroorzaakt door een kernongeval; zij behoeven niet te worden afgezonderd, doch kunnen niet worden aangewend ter voldoening van andere schuldvorderingen (artikel 10(*c*)).

Aard, vorm en omvang van de schadevergoeding

52. De vorderingen tot schadevergoeding ingesteld terzake van een kernongeval, kunnen naar aard, omvang en tijdstip van indiening aanzienlijk uiteenlopen; het kan noodzakelijk zijn te zorgen voor een billijke verdeling van het voor de schadevergoeding beschikbare bedrag, als dit bedrag is of vermoedelijk zal worden overschreden. De bevoegde rechter heeft tot taak overeenkomstig de nationale wetgeving te beslissen over de aard, vorm en omvang van de schadevergoeding binnen de grenzen, vastgesteld bij dit Verdrag, alsmede te zorgen voor een billijke verdeling van de schadevergoeding (artikel 11). Zo zullen o.a. het verlenen van lijfrenten en het vaststellen van de grootte daarvan en de invloed van schuld van het slachtoffer op het bedrag van de schadevergoeding, waarop hierboven reeds is gezinspeeld, bij nationale wet worden geregeld.

Iedere staat is vrij te beslissen of maatregelen noodzakelijk om een billijke verdeling te verzekeren, van te voren zullen worden getroffen, of eerst dan wanneer rechtsvorderingen worden ingesteld. Deze maatregelen kunnen een beperking per slachtoffer dan wel afzonderlijke maxima voor schade aan personen en voor schade aan goederen of vermogen inhouden.

Overmaking van schadevergoeding

53. Om de bepalingen van dit Verdrag — met name voor wat betreft de eenheid van rechtspraak voor alle rechtsvorderingen welke voortvloeien uit hetzelfde kernongeval en de tenuitvoerlegging van de gewezen vonnissen op het grondgebied van alle Verdragsluitende Partijen — te doen werken is het noodzakelijk alle belemmeringen b.v. tengevolge van deviezencontrole of andere op het gebied van het geldwezen bestaande voorschriften, op te heffen. Krachtens de O.E.E.S. Liberalisatie-Code kunnen verzekeringspremies voor kernrisico's alleen worden overgemaakt, indien deze risico's niet kunnen worden gedekt in het land waar zij optreden. Herverzekeringspremies, alsmede schadevergoedingen, kosten en interesten kunnen vrij worden overgemaakt. Aangaande andere financiële zekerheid dan verzeke-

ringen, die gesteld kan worden ter naleving van de bepalingen van artikel 10 van het Verdrag, is niets geregeld.

Teneinde een volledige liberalisatie te verzekeren en ook om de toetreding tot dit Verdrag van landen die geen partij zijn bij de O.E.E.S. Liberalisatie-Code te vergemakkelijken, is derhalve bepaald dat verzekerings- en herverzekeringspremies, en bedragen die uit hoofde van de verzekering of van een andere financiële zekerheid moeten worden betaald, alsmede bedragen verschuldigd voor schadevergoedingen, interesten en kosten, vrij kunnen worden overgemaakt tussen de monetaire gebieden van de Verdragsluitende Partijen (artikel 12). Het is echter niet de bedoeling dat deze vrijheid van overmaking op het gebied van de verzekering inbreuk maakt op nationale voorschriften betreffende verzekeringen, zoals die inzake het aanhouden van technische reserves.

Rechterlijke bevoegdheid en tenuitvoerlegging van vonnissen

54. Er zijn vele redenen om één rechterlijke instantie te aanvaarden, die kennis kan nemen van alle rechtsvorderingen tegen een exploitant, voortvloeiend uit een en hetzelfde kernongeval, daaronder begrepen rechtstreekse vorderingen tegen verzekeraars of andere personen die zekerheid hebben gesteld en de vorderingen ter vaststelling van een recht op schadevergoeding. Het is van overwegend belang dat er één enkel rechtsapparaat is teneinde te waarborgen dat het maximumbedrag der aansprakelijkheid niet wordt overschreden. De billijke verdeling van het voor schadevergoeding beschikbare bedrag zou eerst recht onoplosbare problemen kunnen opleveren indien geschillen terzake van eenzelfde ongeval voor behandeling en beslissing zouden kunnen worden voorgelegd aan rechters van verschillende landen.

Als bevoegde instantie is aangewezen de rechter die bevoegd is krachtens de nationale wet van het land op welks grondgebied de installatie waar het kernongeval zich heeft voorgedaan, is gelegen (artikel 13 (*a*)).

55. Kernongevallen die zich voordoen tijdens het vervoer vereisen bijzondere voorschriften. De bevoegde jurisdictie is in dat geval die van de plaats waar de splijtbare stoffen zich bevonden ten tijde van het ongeval (artikel 13 (*b*)). Als de plaats van het ongeval niet kan worden vastgesteld, b.v. in geval van een tijdens het vervoer voortdurende radioactieve besmetting is, teneinde de eenheid van rechtspraak voor een en hetzelfde ongeval te handhaven, bepaald, dat de bevoegde rechter is die van het land waar de installatie van de aansprakelijke exploitant is gelegen (artikel 13 (*c*)). Dezelfde regel geldt, wanneer het kernongeval plaats vindt tijdens vervoer buiten het grondgebied van de Verdragsluitende Partijen (artikel 13 (*c*)). Weliswaar kan het beroep op de rechter, onder wiens rechtsbevoegdheid de exploitant valt, als gevolg van de grote afstand prak-

tische bezwaren voor de slachtoffers meebrengen; het is evenwel onmogelijk gebleken een andere oplossing te vinden, die hen in staat zou stellen te procederen voor hun nationale rechter en die tegelijkertijd de eenheid van rechtspraak zou verzekeren.

56. Voor het geval de bepalingen betreffende rechtsbevoegdheid tot gevolg zouden hebben dat de rechter van meer dan één Verdragsluitende Partij bevoegd zou zijn, zijn bijzondere regelingen noodzakelijk teneinde de eenheid van rechtspraak te handhaven.

Er is bepaald dat voor kernongevallen tijdens het vervoer de bevoegdheid berust bij de rechter van de plaats waar het vervoermiddel is geregistreerd, mits die plaats ligt op het grondgebied van een Verdragsluitende Partij (artikel 13 (*d*) (i) (1)).

Indien het vervoermiddel niet is geregistreerd of de plaats van registratie niet kan worden vastgesteld, of als die plaats ligt buiten het grondgebied van de Verdragsluitende Partijen, is de bevoegdheid toegekend aan diegene van de bevoegde rechters die op verzoek van een belanghebbende Verdragsluitende Partij, door het Internationale Tribunaal ingesteld bij het Verdrag van 20 december 1957 inzake de veiligheidscontrole van de O.E.E.S., aangewezen wordt als rechter die het nauwst bij de zaak is betrokken (artikel 13 (*d*) (i) (2)).

In alle andere gevallen waarbij de aansprakelijkheid van exploitanten van verschillende Verdragsluitende Partijen is betrokken, is de bevoegdheid toegekend aan de rechter die op dezelfde wijze wordt aangewezen door bovengenoemd Internationaal Tribunaal (artikel 13 (*d*) (ii)).

57. De rechter die ingevolge het Verdrag bevoegd is neemt kennis van alle rechtsvorderingen welke kunnen worden ingesteld tegen de exploitant, hetzij rechtstreeks door een slachtoffer (artikel 3), hetzij — als gevolg van een recht van verhaal — door een persoon aansprakelijk krachtens internationale bepalingen op het gebied van het vervoer of krachtens de wetgeving van een niet-Verdragsluitende Staat (artikel 6 (*c*) en (*d*)). De rechter bevoegd om kennis te nemen van regresacties van een exploitant krachtens artikel 6 (*f*) of van een rechtsvordering tot regeling van de aansprakelijkheid ingesteld door de exploitant tegen andere exploitanten in geval van hoofdelijke aansprakelijkheid, is niet in dit Verdrag aangewezen; terzake wordt door de nationale wetgeving beslist.

58. Het beginsel dat een enkele rechter bevoegd is brengt mede dat de door die rechter gewezen eindvonnissen in de andere landen uitvoerbaar moeten zijn zonder hernieuwd onderzoek van de zaak zelf. Derhalve moet elke andere Verdragsluitende Partij aanvaarden dat eindvonnissen op haar gebied uitvoerbaar worden, zodra de vereiste formaliteiten zijn vervuld (artikel 13 (*e*)).

Onder eindvonnissen welke voor tenuitvoerlegging vatbaar zijn op grond van artikel 13 (*e*) worden niet begrepen vonnissen gewezen tegen andere personen dan de exploitant die krachtens artikel 6 (*b*)

aansprakelijk zijn, noch de vonnissen gewezen in regresacties van de exploitant krachtens artikel 6 (*f*), of in regresacties tegen de exploitant voorzien in artikel 6 (*b*) of (*c*), noch die gewezen ter regeling van de aansprakelijkheid tussen hoofdelijk aansprakelijke personen.

59. Voor het geval een Verdragsluitende Partij exploitant is van een kerninstallatie welke valt onder dit Verdrag, is bepaald dat zij de onschendbaarheid ten aanzien van rechtsvervolging, welke zij zou kunnen genieten ter plaatse waar de vordering tot schadeloosstelling krachtens het Verdrag is ingesteld niet zal kunnen inroepen (artikel 13 (*f*)).

Toepasselijk recht

60. De bevoegde rechter moet de bepalingen van dit Verdrag toepassen zonder enige discriminatie naar nationaliteit, woon- of verblijfplaats (artikel 14 (*a*)); ten aanzien van elk punt van materieelrechtelijke of van procesrechtelijke aard waarin dit Verdrag niet voorziet, moet hij zijn nationale recht en nationale wetgeving toepassen, met inbegrip van de regels van internationaal privaatrecht die niet door het Verdrag zijn gewijzigd, behalve in de twee hieronder genoemde gevallen. Het nationale recht en de nationale wetgeving moeten eveneens zonder discriminatie naar nationaliteit, woon- of verblijfplaats worden toegepast (artikel 14 (*c*)).

Er bestaan twee uitzonderingen op de regel volgens welke de bevoegde rechter de lex fori moet toepassen. Wanneer de installatie van de aansprakelijke exploitant niet is gelegen op het grondgebied van de Verdragsluitende Partij waarvan de wet de bevoegde rechter aanwijst, wordt het maximum aansprakelijkheidsbedrag van de betrokken exploitant niet vastgesteld door de lex fori, maar door de wet van de Verdragsluitende Partij op wier grondgebied de installatie is gelegen; volgens deze wet moet eveneens de vraag worden beantwoord of die aansprakelijkheid al dan niet de schade aan het vervoermiddel insluit.

Tussenkomst van de Staat

61. De beperking van de aansprakelijkheid brengt noodzakelijkerwijze mee de mogelijkheid van een vermindering van de vergoeding voor geleden schade; bij een catastrofaal ongeval zou het kunnen gebeuren dat het voor schadevergoeding beschikbare bedrag niet toereikend is om aan alle vorderingen te voldoen. Het lijkt uit sociale en psychologische overwegingen moeilijk dit gevolg te aanvaarden zonder te erkennen dat tussenkomst van de Staat noodzakelijk kan zijn.

62. Voorts wordt aanvaard dat behalve de maatregelen welke noodzakelijk kunnen zijn teneinde te garanderen dat aan de vereisten vervat in artikel 10 met betrekking tot financiële zekerheid wordt

voldaan (zie paragraaf 49) een Verdragsluitende Partij ook de maatregelen kan treffen, welke zij nodig acht voor een verhoging van de in dit Verdrag voorziene schadevergoeding (artikel 15 (*a*)), hetzij binnen het raam van de aansprakelijkheid van de exploitant dan wel daar buiten. Wanneer een Verdragsluitende Partij maatregelen treft voor vergoeding boven 5.000.000 rekeneenheden kunnen, voor zover deze vergoeding afkomstig is uit openbare middelen, zulke maatregelen, hetzij genomen binnen dan wel buiten het raam der wettelijke aansprakelijkheid van de exploitant, bijzondere voorwaarden inhouden, welke kunnen afwijken van de bepalingen van dit Verdrag; o.a. behoeven zij niet noodzakelijkerwijze zonder discriminatie op alle slachtoffers van toepassing te zijn (artikel 15 (*b*)). Zo regelt dit Verdrag niet de middelen waarmede en de wijze waarop tussenkomst van de staat kan plaats hebben; het toekennen aan buitenlandse slachtoffers van het voordeel van een aanvullende vergoeding uit openbare middelen bij schade boven 5.000.000 rekeneenheden dient buiten het Verdrag om te worden geregeld.

De betrekkingen tussen de staat en de exploitanten worden voor wat betreft verhaalsrechten van de staat op de exploitanten door elke staat geregeld.

Slotbepalingen

63. De slotbepalingen van dit Verdrag houden bepalingen in betreffende geschillen (artikel 17), voorbehouden (artikel 18), bekrachtiging (artikel 19), wijzigingen (artikel 20), toetreding (artikel 21), duur, herziening en opzegging (artikel 22), mededeling dat dit Verdrag van toepassing is op gebieden voor wier buitenlandse betrekkingen de betrokken Verdragsluitende Partij verantwoordelijk is (artikel 23), en mededeling aan de ondertekenende regeringen van de ontvangst van de verschillende akten die neergelegd worden ingevolge de slotartikelen (artikel 24).

Ingeval van geschillen betreffende de uitlegging van het Verdrag is bepaald dat deze zullen worden onderzocht door de Bestuurscommissie van het ~~E.N.E.A.~~ en bij gebreke van een minnelijke schikking, op verzoek van een belanghebbende Verdragsluitende Partij zullen worden voorgelegd aan het Internationale Tribunaal in het leven geroepen door het Verdrag van 20 december 1957 inzake de veiligheidscontrole van de O.E.E.S. Het Tribunaal zal handelen in overeenstemming met de regelingen betreffende zijn organisatie en werkwijze neergelegd in het Protocol bij het Verdrag inzake de veiligheidscontrole.

Uitgegeven de *derde* juli 1962.

De Minister van Buitenlandse Zaken a.i.,
J. DE QUAY.